

TIIVISTELMÄ

”Palveleva johtajuus varhaiskasvatuksessa” on kasvatustieteen alan toimintatutkimus, jonka tavoitteena on selvittää palvelevan johtajuuden toteutumista ja kehitymisprosessia kunnallisen varhaiskasvatuksen organisaatiossa. Tutkimus on työelämälähtöinen, ja siinä korostuu teorian ja käytännön liittouma.

Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat liittyvät kontekstuaalisesti rakentuvaan johtajuuteen sekä palvelevan johtajuuden viitekehukseen. Kunnallisen varhaiskasvatuksen johtajuus kietoutuu suomalaisen kuntajohtamisen perinteeseen makrotasolla sekä varhaiskasvatuksen erityispiirteisiin ja toimintakulttuuriin mikrotasolla. Palveleva johtajuus on ihmislähtöistä ja eettistä johtajuutta. Palveleva johtaja tukee työntekijän kasvua ja kehitystä sekä varhaiskasvatuksen perustehtävän toteuttamista.

Tutkimuksen ontologiset ja epistemologiset perusteet tulevat pääosin sosiaalisesta konstruktionismista. Tutkimus rakentuu humanistiselle ihmiskäsitykselle. Tutkimusympäristönä oli Lapuan kaupungin varhaiskasvatus. Tutkimusaineisto kerättiin kunnallisen varhaiskasvatuksen eri tasoilta: sivistyslautakunnan poliittiselta tasolta, varhaiskasvatuksen eri johtamistasoilta ja henkilöstöltä. Tutkimusaineisto koostui ryhmähaastatteluilta, kyselyistä sekä johtajien reflektiivisistä kirjoituksista. Laadullinen aineisto ja kyselyjen avoimet vastaukset analysoitiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysejä käyttäen.

Palvelevan johtamiskulttuurin rakentuminen oli yhteisöllinen ja osallistava prosessi. Prosessi käsitti varhaiskasvatuksen johtamiskulttuurin lähtöanalyysin ja rakenteiden tarkastelun, joita peilattiin palvelevan johtajuuden tavoitteisiin. Johtamiskulttuurin muutoksen tavoitteenasettelua ohjasivat varhaiskasvatuksen perustehtävä ja palvelevan johtajuuden viitekehys. Prosessin dynaamisina tekijöinä toimivat katalyyttinen, refleктоiva ja vastavuoroinen toiminta.

Tutkimustulosten mukaan varhaiskasvatuksen johtajat painottivat ihmislähtöistä johtamista ja päivittäisjohtamista. Päätäjien päätöksentekoa ohjasivat ensisijaisesti taloudelliset faktat. Palvelevan johtajuuden toteutumisessa korostuivat henkilöstön vastuuttaminen, suunnan näyttäminen ja voimaannuttaminen. Tulosten mukaan palveleva johtajuus osoittautui soveltuvan kasvatuksellisen organisaation johtamiseen, jossa moraalit ja arvot sekä ihmisyyden kasvattaminen ovat vahvasti läsnä.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa sovellettavissa olevaa tietoa päättäjille, asiantuntijoille ja kouluttajille, kuten myös johtajille ja muille työntekijöille paremman johtajuuden ja työelämän kehittämiseen. Toivon, että väitöskirjani herättää myös yhteiskunnallista keskustelua palvelevan johtajuuden arvosta.

Avainsanat: varhaiskasvatus, palveleva johtajuus, toimintatutkimus